

Шевченко К.І.,

викладач кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв, Україна

УКРАЇНСЬКІ ТАНЦІ - НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СВІТОВОЇ ХОРЕОГРАФІЇ

Українські народні танці стали невід'ємною частиною художнього життя України і світової хореографії. Українські танці – запальні й ліричні, нестримні й повільні, полонили весь світ. У них яскраво виявляється характер, висока й самобутня культура українського народу. Вони продовжують свій розвиток на сучасній сцені.

Український танець є надбанням світового хореографічного мистецтва і водночас – національною гордістю українського народу. Народну хореографію називають німою поезією, зримою піснею, що містить у собі частину народної душі, емоційним літописом народу, який самобутньо і яскраво розповідає про історію почуттів та подій ним пережитих. Невичерпна скарбниця народного танцю зберігає багато безцінних перлин. У них творча фантазія, образність народного мислення, виразність та пластичність форми, глибина почуттів. Серед танців інших народів український танець вирізняється своїм неповторним колоритом, що знаходить вияв у самобутній лексиці, пластичних інтонаціях, структурній та композиційній побудові, тематиці та образному змісті хореографічних творів, оригінальній манері їх виконання

Історичними витоками українського хореографічного мистецтва етнографи та історики вважають первісні езотеричні культури й магичні обряди, у яких танець існував у синкретичній єдності з іншими видами мистецтва .

Побутові танці, до яких відносяться метелиці, гопакі, козачки, коломийки, гуцулки, кадрилі, польки, є основою української народної хореографії. Усі відомі танцювальні рухи та їх варіанти — це наслідок багатовікової народної практики в галузі мистецтва танцю. Вивчаючи технологію виконання танцювальних рухів, можна помітити, що в їх основі лежить той чи інший момент трудового процесу або якоїсь дії людини.

Одним із найдавніших танців в Україні, що здобув популярність у всьому світі, є гопак. На початку свого існування гопак був простим, односкладовим чоловічим танцем, що мав у основі один рух (подібно до голубця, півторака, гайдука, тропака тощо). Згодом, з утворенням Запорізької Січі, під впливом динамічних процесів формування козацької культури, він втрачає автономність і разом з іншими односкладовими танцями вливається у якості танцювального руху до нового, багатокомпонентного танцю, що отримав назву козак.

Танець «козак» — це боротьба характерів, відкритий вияв емоцій, змагання у силі, вправності й творчій фантазії. Цей танець є символом волі та козацької звитяги. Він увібрав у себе кращі здобутки народної хореографії. За стилістичними особливостями танець козак виконувався двома чоловіками «на закладу» - хто кого перетанцює. Тобто, це був навіть не стільки танець, скільки своєрідне мистецьке, типу військового двобою, змагання у силі, вправності, творчій фантазії - боротьба могутніх чоловічих характерів.

Коломийковий жанр склався у більш пізній культурно-історичний період, ніж козачковий. Його виникнення фольклористи відносять до часів утворення української народності. Основні мет-ро-ритмічні особливості коломийок сформувалися у XV столітті, а ладо-тональні - у XVII ст.

Коломийка захоплює енергійною манерою виконання, бадьорим настроєм, яскравою орнаментальністю хореографічного малюнка. Вихідною позицією й головною структурною побудовою давньої коломийки є коло.

Локальними варіантами коломийки є гуцулки і верховини.

Особливістю гуцулок є їх коломийково-козачковий характер, коли перша частина танцю виконується як коломийка, друга - у манері козачка. Одним з найбільш колоритних гуцульських танців є танок з топірцями, або бартками, як їх називають у Карпатській Україні.

Танок метелиця має праслов'янське походження і зберіг свою наступність з давніми хороводами. Це яскраво позначилося і на його лексиці і на композиційній будові. Основним структурним елементом танцю є коло. Його пластичний малюнок відтворює кружляння завірюхи за допомогою найрізноманітніших кругових фігур: кола в колі, кількох кружал, зірочок, змійок, спіралей і т. д. Лексика танцю включає динамічні чіткі рухи, що імітують поведінку людини, яка змерзла у мороз на зимній вулиці і намагається зігрітись: вибиванці, голубці, підкуйки, дрібушки, крутки-соло та в парі, гра у сніжки та ін. Метелиця поширена у хореографічному фольклорі східних слов'ян. Але у виконанні її кожним народом яскраво відчутний національний колорит танцю.

Танець полька (від чеського «пулька» - півкроку) має своєю батьківщиною Чехію. На Україну він прийшов у другій половині XIX ст. і спочатку побутував як бальний, салонний танець. Згодом, асимілювавшись і набувши національного колориту, став народним танцем українців, що виконується по колу. Хореографічну основу польки найчастіше складають дві танцювальні фігури. Діапазон руху надзвичайно широкий: від легких ажурних ходів до вибиванців, присядок, парних поворотів та ін. У Поліссі та на Волині лексика танцю включає елементи трясучок, обертів. На Прикарпатті - парні крутки, притупи. У Закарпатті - плечові трясучки. Для Наддніпрянщини характерними є вибиванці.

Українська кадрили є національним різновидом європейського контрдансу, а точніше, його варіанту - французької кадрили. Характерну особливість танцю становить визначеність його фігур музичним супроводом, хоча слід відзначити, що за своєю кількістю хореографічний матеріал кадрили значно багатший, ніж відповідний

музичний. Кадриль, як і полька, досить поширена в Україні. Але у різних місцевостях вона має свій локальний колорит.

Надзвичайно велику і багату за художньо-образним змістом групу танцювальних творів об'єднує інший жанр української народної хореографії - сюжетний танець. За своєю сутністю це - своєрідні невеличкі хореографічні п'єси з персонажами-танцюристами, кожен з яких має свій неповторний характер і яскраво виражену індивідуальність. Тому основними характеристиками сюжетного танцю є наявність лібрето і художнього образу.

Творчими зусиллями етнографів і фольклористів було закладено теоретичні основи національного народно-сценічного танцювального мистецтва. Практичні ж пошуки форм і художніх засобів сценічного втілення фольклорного танцю започаткував молодий український професійний театр.

Українські народні танці виховують у молоді високі патріотичні почуття, естетичний смак, гордість за свою націю, любов до рідного краю. Багатогранна творча палітра, висока хореографічна майстерність, виразність, завершеність кожного руху й сюжетна закінченість усіх номерів обширної і складної програми колективу полонили вітчизняних і зарубіжних глядачів.

Процес розвитку українського народно-сценічного танцю триває. Швидкий плин життя змінює коло художніх образів, зміст і тематику хореографічних постановок, позначається на засобах художньої виразності танцю. Проте, потенційні творчі можливості цього жанру воістину невичерпні. Виявити їх і творчо використати у своїй діяльності, збагативши тим самим національне танцювальне мистецтво, належить майбутнім поколінням хореографів. В українських народних танцях є любов до життя і до людей, вони йдуть від серця, що зробило їх такими прекрасними і закохало в них увесь світ.

Список використаних джерел:

1. Зубатов С. Методика викладання українського народного танцю. Перший рік навчання : підручник. Київ : Ліра-К, 2017.